

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۴۰۴، دوره ۸، شماره ۳، صص ۱۸۰-۱۶۳

نقش مشارکت شهروندان در موفقیت مدیریت شهری (مورد نمونه: شهر دزفول)

مجید گودرزی^{۱*}، سلمان ایزدزاد^۲

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

r.rmkh90@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۶/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۱۴

چکیده

مشارکت شهروندان در برنامه ریزی مدیریت شهری و فرآیندهای تصمیم گیری در چارچوب حکومت دموکراتیک و مشارکتی اهمیت قابل توجهی دارد. اصول اساسی حکمرانی خوب، مشارکت جامعه را به عنوان ابزاری برای تقویت دولتی که با شفافیت، پاسخگویی، فراگیر بودن، و پاسخگویی به خواسته ها و اهداف شهروندان مشخص می شود، اولویت دارد. هدف از این پژوهش بررسی نقش مشارکت شهروندان در موفقیت مدیریت شهری دزفول و ارائه راه کارهای مناسب جهت ارتقا مشارکت شهروندان در مدیریت شهری است. مطالعه حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی و از نظر روش گردآوری، پیمایشی است. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها، از آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه) در محیط نرم افزار spss و همچنین برای اولویت بندی متغیرهای موردنظر، از آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که ساختار سیاسی حاکمیت (۴/۷۵)، بازسازی شهر (۴/۲۰) و تاثیر گذاری و نظارت شهروندی (۳/۸۸)، بیشترین اولویت را دارا هستند. و در مقابل کمترین میانگین نیز مربوط به دموکراسی نمودن (۲/۳۲)، بازنمایی قدرت شهروندان (۱/۴۰) و تمایلات جمعی (۱/۲۰) بوده است.

در سال ۲۰۱۵، حدود ۷۵ درصد جهان در مناطق شهری زندگی می کردند و انتظار افزایش آن در دهه های آینده در پی مهاجرت به سمت شهرها و افزایش طبیعی جمعیت وجود دارد (vande casteelse t al, 2019). این دگرگونی جمعیت باعث افزایش تعداد کلان شهرها (wood, 2006)، نابرابری های اقتصادی و اجتماعی (lees, 2010) و در نهایت تغییر و تحولات روز افزون فضاهای کاربری اراضی شهری (AL Amin and et at, 2013) و ازدیاد اراضی ساخته شده را در پیرامون حریم کلان شهرها در پی داشته است (Araya and Cabral, 2010). شهر به عنوان سیستمی متشکل از اجزا و عناصر مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، کالبدی، فضایی و محیطی، پیچیده ترین فضایی است که انسان در روند تکامل شکل داده است (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۱). شهرنشینی مسئله ای است که امروزه مسئولان و برنامه ریزان شهری با آن مواجه هستند و مشکلات زیست محیطی، اقتصادی، مشکلات کالبدی، فضایی و اجتماعی را به وجود آورده که پایدار شهری را سو و عوامل تصمیم گیر و سیاست گذاری موثر در ساخت شهر و هدایت توسعه آن از سوی دیگر، تهدید بالقوه بزرگی در برابر برنامه ریزی و مدیریت یکپارچه و منسجم این پدیده به حساب می آید (اسدی و برک پور، ۱۳۹۷). ظهور جهانی شدن و صنعتی شدن امروز، تغییر عمده ای از مناطق روستایی به مناطق شهری ایجاد کرده است. در چنین پیامدهایی لازم است شهرها با به کارگیری فناوری ها و راهکارهای نوآورانه هوشمندتر شوند. استقرار چنین فناوری ها و راه حل هایی به غلبه بر چالش های شهرنشینی کمک می کند و شهرها را زنده تر، رقابتی تر و متکی به خود می کند (Shamsuzzoho, et al, 2021). مشارکت شهروندان در برنامه ریزی مدیریت شهری و فرآیندهای تصمیم گیری در چارچوب حکومت دموکراتیک و مشارکتی اهمیت قابل توجهی دارد. اصول اساسی حکمرانی خوب، مشارکت جامعه را به عنوان ابزاری برای تقویت دولتی که با شفافیت، پاسخگویی، فراگیر بودن، و پاسخگویی به خواسته ها و اهداف شهروندان مشخص می شود، اولویت دارد. در این محیط خاص، ما اهمیت مشارکت جامعه در برنامه ریزی و رویه های تصمیم گیری مدیریت شهری را روشن خواهیم کرد. مشارکت جامعه در برنامه ریزی عمومی و فرآیندهای تصمیم گیری به تصمیمات دولتی مشروعیت می بخشد (Zakhour, 2020). گنجاندن چندین ذی نفع، از جمله عموم مردم، فرآیندهای تصمیم گیری را که طیف وسیع تری از منافع و اهداف را در بر می گیرد، تسهیل می کند و از این رو از تعصب بالقوه نسبت به گروه های خاص اجتناب می کند. مشارکت جامعه علاوه بر این، مسئولیت پاسخگویی دولت را با تسهیل شفاف سازی و توجیه تصمیمات برای عموم مردم افزایش می دهد. جوامع متشکل از گروه ها و افراد ناهمگنی هستند که دارای پیشینه ها، تجربیات و الزامات گوناگونی هستند. گنجاندن جامعه در فرآیندهای برنامه ریزی و تصمیم گیری عمومی، بررسی بسیاری از دیدگاه ها و تخصص ها را تسهیل می کند (Collins et al, 2018). از طریق مشارکت فعال جوامع در فرآیندهای تصمیم گیری، دولت ها این فرصت را دارند که ارتباطات قوی و قابل اعتمادی را با این گروه ها ایجاد کنند. این رویکرد کاهش درگیری ها را تسهیل می کند و تلاش های مشترک را در شناسایی راه حل ها برای مسائل پیچیده افزایش می دهد. مشارکت جامعه نقشی حیاتی در افزایش شفافیت در فرآیندهای برنامه ریزی و تصمیم گیری ایفا می کند و از این رو افزایش پاسخگویی را تقویت می کند. ضروری است که جوامع به اطلاعات مربوط به سیاست ها و برنامه های عمومی دسترسی داشته باشند که دارای پتانسیل تأثیرگذاری بر معیشت آنها باشد. از طریق مشارکت جوامع، دولت ها این فرصت را دارند که

اهداف و پیامدهای اساسی اقدامات خود را روشن کنند، در حالی که به طور همزمان از این گروه ها اطلاعات ارزشمندی به دست می آورند (Verhoef et al, 2021). مشارکت جامعه یک رویکرد شهروند محور دموکراتیک را با توجه به توسعه شهری شکل می دهد (Carayannis, Campbell, 2014). با این حال، اثربخشی مشارکت جامعه به آمادگی شهروندان برای مشارکت در توسعه شهری بستگی دارد (Ortiz, 2022). در واقع، مشارکت جامعه به این معناست که ساکنان باید باور کنند که مشارکت آنها قابل توجه است و تأثیر مثبتی بر توسعه شهری خواهد داشت (Mahajan et al, 2021). مشارکت ذینفعان مختلف باعث افزایش استقبال شهروندان، افزایش شفافیت و کاهش مخالفت ها می شود (Leino & Puumala, 2021). مشارکت جامعه مستلزم سرمایه گذاری در زمان است، جایی که مشارکت کنندگان باید زمانی را برای مشارکت در فعالیتهای خلق مشترک ایجاد کنند. بنابراین، اعضای جامعه نیاز به سرمایه گذاری زمان و ترتیب اولویت های دیگر مانند تعهدات خانوادگی، کار و رویدادهای اجتماعی دارند. (Rubalcaba et al, 2022). نظام شهری کشور به ویژه طی نیم قرن اخیر به تدریج دچار دگرگونی های بزرگی هم در افزایش چشمگیر تعداد شهرها و هم در رشد سریع جمعیت شهرنشین شده است و حجم غیر قابل تصویری از مشکلات، چالش ها و مسائل اجتماعی، اقتصادی و کالبدی فراروی مدیران شهری به ویژه در مناطق کلان شهری قرار گرفته است. این تحولات نقش تقویت حکمروایی محلی، مشارکت شهروندان، بهبود عملکرد خدماتی و مالی نظام مدیریت شهری را از طریق نهادهای محلی اش از پیش راهبردی و حیاتی ساخته است (مرکز تحقیقات قوانین و مقررات ایران، ۱۳۹۸). با تصویب قانون شوراها این امید ایجاد شد که با تقویت نظام مدیریت محلی، مشارکت شهروندی و نقش آفرینی کارگزاران محلی در نظام مدیریت شهری توسعه یابد. به ویژه این که شوراها از پشتوانه قانون اساسی و قانونی ویژه برخوردار هستند و می توانند با اختیارات و وظایفی که برای آن ها پیش بینی شده است به تقویت نظام خودگردانی محلی، کارایی مدیریت شهری و افزایش رضایتمندی شهروندان دست یابند. (ایمانی، ۱۳۸۹). در ایران همانند بسیاری از کشورهای جهان، نهادهای محلی در راستای تحقق عدم تمرکز اداری بنیان شده اند. شوراها شهر یکی از انواع مهم نهادهای یاد شده است که به همراه ارگان اجرایی شهری (شهرداری ها) عهده دار مدیریت امور شهر هستند. با این حال، مطالعه نظام شورایی در ایران و مقایسه آن با برخی کشورها (به عنوان مثال فرانسه) نشان می دهد با آن که دو شورای شهر و روستا در ایران به طور مستقیم توسط مردم محل انتخاب می شود، اما به دلیل این که میان امور ملی و امور محلی تمایزی وجود ندارد و تفکیک در این زمینه صورت نگرفته است نهادهای محلی صلاحیت عام تصمیم گیری در امور محلی را ندارند و این دولت است که نیازهای محلی را در تمام شهرها شناسایی و برای آن ها تصمیم گیری می کند (برک پور و اسدی، ۱۳۹۰). در ایران، در سال های اخیر به نحو فزاینده ای سخن از مشارکت شهروندان در تمامی امور مطرح بوده است. این مشارکت به شکلی نامعمول و نامطلوب در حوزه شهری، ظهور یافته است. متأسفانه امروزه شهروندان در اداره ی امور شهر و برنامه ریزی برای آن، نقش عمده ای نداشته و بعد از شرکت در انتخاب اعضای شوراها، فعالیت مؤثر دیگری ندارند (محمدی ده چشمه و آزادپخت، ۱۳۹۶). در همین راستا، این مطالعه به منظور شناسایی شاخص ها، در موفقیت مدیریت شهری در شهر دزفول و در گام دوم اولویت بندی این عوامل می باشد.

رویکردهای ایجاد مشارکت و مشارکت در جامعه

مشارکت مفهوم جدیدی نیست و ریشه های آن را می توان در دولت شهرهای یونان باستان جست و جو کرد، اما سابقه تفکرات مشارکت جویانه در حوزه تصمیم گیری شهری به منشور آتن ۱۹۳۳ بر می گردد (شیخی و الهیاری، ۱۳۹۹). ولی ظهور عینی مفهوم مشارکت در اواخر دهه ۱۹۵۰ میلادی در واکنش به نارسایی های طرح های توسعه شهری آن زمان مطرح شد. مشارکت به معنای به کار گرفتن منابع شخصی به منظور سهیم شدن در یک اقدام جمعی است. از دیدگاه دیویس مشارکت درگیر شدن ذهنی و عاطفی کارکنان در موقعیت های گروهی است که آنان را بر می انگیزد تا به هدف های گروه یاری دهند و برای رسیدن به آن ها احساس مسئولیت کنند (Shen et al, 2021).

مشارکت شهروندی دارای ابعاد گوناگون است و هر یک از این ابعاد جنبه ای از مشارکت را توصیف و تبیین می کند. مشارکت شهروندی برنامه های شهری را مشروعیت می بخشد و آن را نهادینه می سازد (Li et al, 2020). به طور کلی مشارکت به عمل درگیر شدن در چیزی و تصمیم گیری در مورد فرآیند و نتیجه اشاره دارد (Nunes et al, 2021). مشارکت جامعه در یک شهر می تواند به عنوان مجموعه ای از روش ها، اصل، خط مشی یا اساساً عمل مشارکت در فعالیت شهری نشان داده شود (Vácha et al, 2016). مشارکت جامعه به یک فعالیت سازمان یافته اشاره دارد که شامل جامعه ای می شود که در آن ساکنان، شرکت ها، مدیریت شهری و غیره برای دستیابی به یک هدف مشترک مشارکت می کنند (Willems et al, 2017). مشارکت مستمر جامعه، رسانه ای را برای شهروندان فراهم می کند که از طریق آن می توانند شهرداری را در مورد نیازها و مسائلی که در داخل شهر با آن مواجه هستند، آگاه کنند (Anthony Jnr, 2021). مشارکت جامعه به جنبه هایی می پردازد که چگونه شهرها می توانند به طور ارگانیک با مشارکت ذینفعان مختلف توسعه یابند و صرفاً توسط دیدگاه های شهرداری هدایت نشود (Gutiérrez et al, 2017).

این راه را برای همه ذینفعان در شهر فراهم می کند تا توصیه هایی برای بهبود ارسال کنند. اساساً این امر از طریق جمع آوری نیازمندی ها انجام می شود (Vácha et al, 2016). یکی از ابزارهای دستیابی به پایداری اجتماعی از طریق مشارکت دولت شهروندان در ایجاد مشترک نوآوری اجتماعی و فناوری در داخل شهر است (Mahajan et al, 2021).

این به این دلیل است که فعالیت های هم آفرینی که جامعه را به طور کلی درگیر می کند، می تواند توسعه شهری را تحریک کند و مدل های کسب و کار جدید، محصولات، راه حل ها و خدمات جدید را زمانی که سهامداران مختلف درگیر هستند ایجاد کند (Leino & Puumala, 2021). از طریق حاکمیت مؤثر نوآوری فنی و اجتماعی، مشارکت اجتماعی می تواند به دست آید که می تواند منجر به داشتن احساس تعلق و رفاه بهتر شهروندان شود (de Oliveira, 2016). در ایجاد مشارکت برای تحول شهری، تجربه شهروندان می تواند به برنامه ریزی بهتر خدمات و راه حل های شهر کمک کند (Huttunen et al, 2022). از آنجایی که برخی از ساکنان دانشی دارند که می تواند برای

کمک به کاهش شکست ریسک پروژه استفاده شود، بنابراین، برنزن و یوهانسن اظهار داشتند که مشارکت جامعه برای دستیابی به خدمات و راه حل های بهتر و ارتقای یک فرآیند دموکراتیک قابل توجه است. برای دستیابی به یک فرآیند هم آفرینی برای یک شهر پایدار هوشمند، شهروندان درون شهر باید از ابتدا تا پایان پروژه شهری مشارکت کنندگان دموکراتیک باشند (Carayannis, Campbell, 2014). از آنجایی که ایجاد مشترک یک سرویس شهری شامل مشارکت فعال همه ذینفعان در مراحل مختلف پروژه شهری است (Simonofski et al, 2017)، از این رو، تمام ذینفعان در داخل شهر باید در ایده پردازی و مشارکت داشته باشند. ایجاد مشترک نوآوری هایی که نیازهای اجتماعی را برآورده می کند و با چشم انداز شهرداری برای هوشمند بودن شهر پایدار همسوتر است (Kloppers, 2016). بنابراین، نیاز به تغییر دگرگونی در نحوه ایجاد نوآوری در شهرها در طول پروژه های توسعه شهری وجود دارد (de Oliveira, 2016). این نیاز به کانال های تعامل اجتماعی مختلف دارد که شامل فضای عمومی فیزیکی، پلت فرم های تجسم دیجیتال و رویکردهای ترکیبی است (Jnr et al, 2021). فضاهای عمومی فیزیکی مکانی را فراهم می کند که در آن شرکت کنندگان درگیر در خلق مشترک می توانند مشارکت خود را به عنوان بازخورد یا ورودی از طریق فعالیت های فیزیکی، که شامل نوشتن، طراحی و سایر خروجی های ملموس است، ارائه دهند (Fredericks et al, 2020). فضاهای عمومی فیزیکی رسانه ای را برای جامعه فراهم کرد تا مالکیت خود را در دست بگیرد و نظرات خود را به صورت اعداد بیان کند و در نهایت در فرآیند تصمیم گیری شرکت کند (Vedeld, 2022). در طول سال ها، فضاهای عمومی توسط شهروندان به عنوان بستری برای جمع آوری، اجتماعی شدن، بسیج و بیان مسالمت آمیز دیدگاه های خود مورد استفاده قرار گرفته اند (Karadimitriou et al, 2022). فضای عمومی فیزیکی بستری است که در آن افراد می توانند توسط دولت دیده و شنیده شوند (Fredericks, 2020). فضای عمومی دیجیتال یک پلت فرم آنلاین را فراهم می کند که در آن جامعه می تواند به صورت دیجیتالی پاسخ های تعامل خود را وارد کند و بازخورد جمع آوری شده از همه شرکت کنندگان را از طریق یک خروجی دیجیتالی تجسم شده مشاهده کند (Feiferytè et al, 2022). برخی از محققان دیجیتالی شدن را رسانه ای قدرتمند می دانند که مشارکت شهروندان را ارتقا و بهبود می بخشد (Granier & Kudo, 2016). شهروندان و شرکت های داخل شهر نیز می توانند بازخورد فوری با توجه به برنامه شهرداری در جهت توسعه شهر در زمان واقعی ارائه دهند (Jnr et al, 2020). در رویکرد ترکیبی، هم فعالیت های هم آفرینی فیزیکی و دیجیتالی در یک فضای عمومی کنترل شده در داخل شهر یا در یک محیط دیجیتالی برنامه ریزی و انجام می شوند (Leclercq & Rijshouwer, 2022). فضای عمومی فیزیکی، پلت فرم های تجسم دیجیتال و رویکرد ترکیبی، یک پلت فرم تعامل با جامعه را فراهم می کند که از تعامل بین ذینفعان مختلف، از جمله سازمان های دولتی، اعضای عمومی، نمایندگان دولت محلی، نمایندگان مجلس، کارشناسان صنعت، و سازمان های اجتماعی پشتیبانی می کند (Jnr et al, 2020).

اهمیت مشارکت جامعه در برنامه ریزی مدیریت عمومی و فرآیندهای تصمیم گیری را می توان از چندین منظر برجسته کرد:

۱- مشروعیت و پاسخگویی: مشارکت جامعه مشروعیت تصمیمات عمومی را افزایش می دهد زیرا سیاست ها و برنامه های حاصل منعکس کننده نیازها آرمان ها و منافع واقعی جوامع آسیب دیده است (Leclercq & Rijshouwer, 2022). علاوه بر این، مشارکت جامعه همچنین فرصتی را برای دولت فراهم می کند تا مستقیماً در برابر شهروندان خود پاسخگو باشد، زیرا فرآیند شفاف تر و بارزتر می شود.

۲- کارآیی و اثربخشی: با مشارکت دادن جوامع در برنامه ریزی و تصمیم گیری، مشکلات و چالش ها بالقوه ای که ممکن است توسط طرف های داخلی شناسایی نشود، زودتر شناسایی می شوند. این امر از هدر رفتن منابع جلوگیری می کند و تضمین می کند که تصمیمات بهتر هدفمند هستند و منافع بیشتری برای جامعه فراهم می کنند.

۳- نوآوری و خلاقیت: مشارکت جامعه ایده ها و دیدگاه های متنوعی را از پیشینه های مختلف به ارمغان می آورد که در نتیجه راه حل های نوآورانه تر و خلاقانه تر برای مشکلات عمومی ایجاد می شود.

۴- توانمندسازی جامعه: از طریق مشارکت فعال در فرآیندهای برنامه ریزی و تصمیم گیری، جوامع توانمندتر می شوند و نسبت به توسعه و خدمات عمومی احساس مسئولیت می کنند (Anthony, 2023).

راهبرد مدیریت موفق

مدیریت، راه استحصال به آماجی است که برای سازمان در نظر گرفته شده است، اما برای عرضه تعاریف کامل می توان گفت که مدیریت کار کردن با افراد و گروه ها برای وصول به خواسته های سازمان بیان می گردد. مدیریت شهری مجموعه از فعالیت هاست که در تعامل با هم توسعه اقتصادی، کالبدی و اجتماعی نواحی شهری را شکل داده و هدایت می کند (حاجیلو و همکاران، ۱۳۹۵). مدیریت شهری به روش هایی مربوط می شود که دولت ها و سازمان های بخش عمومی منابع انسانی، مالی، فناوری و اطلاعاتی را به منظور ارائه خدمات عمومی کارآمد، مؤثر، عادلانه و در جهت منافع عمومی مدیریت می کنند (Holzer, 2022). هدف اصلی مدیریت شهری دستیابی به نتایج بهینه در ارائه خدمات عمومی و برنامه های مورد نیاز جامعه، ارتقای رفاه اجتماعی، بهبود زیرساخت ها و ایجاد محیطی مساعد برای شهروندان است (Brinkerhoff and Wetterberg, 2016). مهم ترین اصول در مدیریت شهری، شامل اصل

یکپارچگی، اصل مشارکت و همکاری، اصل اطلاع رسانی، اصل قانون مندی و اصل نظارت عالی به می باشد (پورکریمی و همکاران، ۱۳۹۷). در مورد وضعیت مدیریت شهری در ایران می توان اظهار نظر نمود که برنامه ریزی و مدیریت شهری در ایران دچار نازایی شده است. گسترش اسکان غیر رسمی، بن بست رفت و آمد، از یاد آلودگی، گرانی مسکن و غیره نشانه های بارز و رنج آور این نازایی است (خادم الحسینی و بهرامی، ۱۳۹۷). برنامه ریزی و تصمیم گیری دو مرحله مهم در فرآیند مدیریتی هستند که توسط سازمان ها یا افراد برای دستیابی به اهداف خاص انجام می شود. هر دو فرآیندهای نزدیک به هم مرتبط و مکمل در جهت دهی به اقدامات و منابع برای استفاده کارآمد و مؤثر هستند. برنامه ریزی فرآیند ابداع اهداف، استراتژی ها و مراحل برای دستیابی به یک هدف خاص در آینده است (Bailey, 2019). این شامل شناسایی اهدافی است که باید به آنها دست یافت، ارزیابی وضعیت و شرایط فعلی و تدوین برنامه اقدامی برای دستیابی به آن اهداف انجام شود. هدف از برنامه ریزی، پیش بینی آینده و اندیشیدن گام های مناسب برای دستیابی به نتایج مطلوب است. برای موفقیت شهرها باید دو عنصر در نظر گرفته شود. ابتدا شهروندان باید در طراحی شهر هوشمند مشارکت کنند تا از ایده های آنها بهره ببرند تا شهر پاسخگوی نیازهای واقعی آنها باشد. ثانیاً، هر شهر ویژگی های منحصر به فرد خود را دارد که باید برای طراحی یک استراتژی مشارکت شهروندان که واقعاً متناسب و متناسب با زمینه مربوطه آنها باشد، در نظر گرفته شود. در راستای این دو ملاحظه، هدف این مقاله شناسایی عوامل زمینه ای است که بر استراتژی های مشارکت شهروندان در شهرهای هوشمند تأثیر می گذارد (Simonofski et al, 2021).

پیشینه

جونز و روسو (۲۰۲۴)، در مقاله بررسی نقش مشارکت عمومی در ارائه زیرساخت های سبز فراگیر، با کیفیت و انعطاف پذیر برای سازگاری با اقلیم در بریتانیا. هدف اصلی این تحقیق بررسی چالش های اساسی و فعلی ارائه UGI با کیفیت بالا در بریتانیا است که به نیازهای در حال تحول اجتماعی-فرهنگی و اقلیمی می پردازد، و درک نقش بالقوه مشارکت شهروندان در غلبه بر این موانع. یافته ها نشان داد که درصد قابل توجهی UGI برای ارائه طیف وسیعی از مزایای اجتماعی-اکولوژیکی بسیار است. چشم انداز UGI، و مشارکت جامعه در آن، توسط مسائل سیاسی شکل می گیرد

رایان و همکاران (۲۰۲۳)، در مقاله ای تحت عنوان تدوین معیارهای هنجاری برای مشارکت معنا دار شهروندان و مشورت در سیاست زیست محیطی. این مقاله مروری سیستماتیک از رویکردهای مختلف در داخل ارائه می کند، ادبیات

آکادمیک در مورد مشارکت شهروندان و مشورت در سیاست زیست محیطی (اکو مرکزی، زیست محوری، اکو مدرنیسم، عمل گرایی محیطی، شهروندی زیست محیطی، حقوق زیست محیطی و عدالت زیست محیطی).

کنستانتینسکو و همکاران (۲۰۱۹)، در مقاله ای تحت عنوان توسعه پایدار مناطق سبز شهری برای بهبود کیفیت زندگی برای افزایش مشارکت شهروندان، به این نتیجه رسیدند که با توجه به نیاز ضروری به توسعه پایدار شهری با افزایش مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم گیری، نتایج بهتری را ایجاد می کند و مردم را به شهروندان بهتری تبدیل می کند.

زیاری و همکاران (۱۳۹۸)، بررسی نقش مشارکت شهروندان در افزایش موفقیت مدیریت شهری (مورد: کلانشهر شیراز). نتایج حاصل از مدلسازی معادله ساختاری که در راستای آزمون فرضیات بوده است، نشان داد که در مدل پژوهش قوی ترین اثر مربوط به رابطه بین بازنمایی قدرت شهروندان با میزان موفقیت مدیریت شهری با ضریب (۰/۹۱) بوده است. بعد از آن اثر متغیر تاثیرگذاری و نظارت شهروندی با ضریب (۰/۷۹) در جایگاه دوم اثر گذاری قرار دارد. در نهایت به ترتیب متغیرهای تمایلات جمعی، دموکراسی، بازسازی شهر و ساختار سیاسی حاکمیت هر کدام با ضرایب مشخصی اثر مستقیم و معناداری بر میزان موفقیت مدیریت شهری در کشور شیراز داشته اند.

کاوری زاده (۱۳۹۹)، در پژوهش بررسی نقش مشارکت شهروندان در مدیریت شهری و توسعه پایدار در شهر اهواز، پژوهش حاضر به شیوه توصیفی-تحلیلی و با استفاده از روش مطالعه اسنادی کتابخانه ای است. نتایج نشان می دهد که مشارکت شهروندان نقش مهمی در ایجاد توسعه پایدار دارد و بدین وسیله می توان مدیریت شهری را بهبود بخشید.

سامانی نژاد و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله تبیین نقش مشارکت شهروندان در پایداری محلات شهری (مورد مطالعه محلات شهر کاشان)، نتایج نشان داد محلات شهرک امیرالمومنین، شاهد و فاز ۱ شهرک ناجی آباد از نظر مشارکت شهروندان در امور شهری و پایداری محله از وضعیت بهتری نسبت به سایر محلات شهر کاشان برخوردار هستند از طرف دیگر نتایج آزمون مدلسازی معادلات ساختاری توسط نرم افزار لیزرل نشان داد که مدل تحقیق با داده ها برازش داشته است.

رهنما (۱۴۰۰)، در پژوهش خود تحت عنوان مشارکت شهروندان در گسترش خدمات مدیریت شهری به این نتیجه رسیدند که عدم آشنایی کافی با روش های مشارکت عمومی-خصوصی و همچنین مشارکت اسلامی (صکوک) چالش یگری است که شهرداری با آن مواجه می باشد چرا که انواع مدل ها این گونه مشارکت ها، در بسترهای مختلف، اثرات متفاوتی خواهد داشت. بنابراین آشنایی با این شیوه از تامین مالی در حوزه مدیریت شهری ضروری و غیر قابل انکار است.

روش شناسی تحقیق

مطالعه حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی و از نظر روش گردآوری، پیمایشی است. برای دست یابی به هدف ذکر شده، جامعه آماری متشکل از گروه نخبگان دخیل در مدیریت شهری، شامل مدیران، کارشناسان و هم چنین اساتید متخصص دانشگاهی بوده است. حجم نمونه شامل ۱۰۰ نفر از متخصصین ذکر شده می باشد. گردآوری اطلاعات بر مبنای پرسشنامه باز طراحی شده و تحت وب بوده است.

فرآیند انجام پژوهش

۱- تهیه پرسشنامه باز: با استفاده از مطالعات کتابخانه ای، مصاحبه با اساتید دانشگاه ها، کارشناسان و متخصصان شهری، پرسشنامه طراحی شده است.

۲- مصاحبه کارشناسی: با حضور در سازمان های خدمات شهری (شهرداری، آب و فاضلاب، شهرسازی، فنی و مهندسی و زیباسازی) از نظرات کارشناسان و متخصصان شهری بهره لازم را برده و از آنها در پرسشنامه استفاده شده است.

۳- ارسال به گروه هدف: پرسشنامه طراحی شده را با استفاده از پرس لاین برای کارشناسان و متخصصان شهری ارسال کردیم.

۴- تجمیع پاسخ ها: پس ارسال پرسشنامه به کارشناسان و متخصصان شهری، جواب های به دست آمده از پرسشنامه جمع آوری شدند.

۵- تحلیل و آنالیز:

❖ استخراج شاخص های مدیریت موفق

❖ تعیین اوزان شاخص های مدیریت موفق

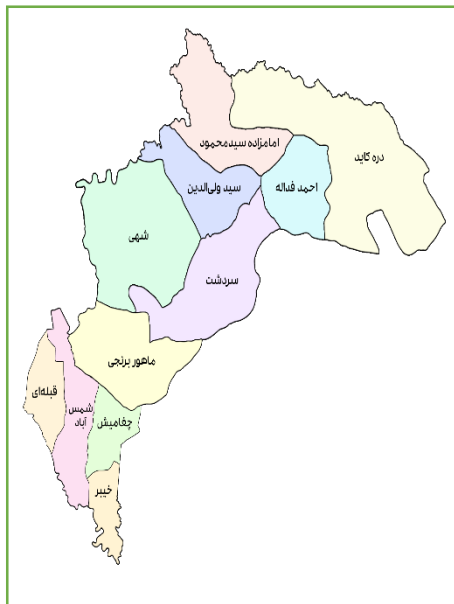
❖ شاخص های کلیدی در موفقیت مدیریت شهری

❖ اولویت سنجی شاخص های کلیدی در موفقیت مدیریت شهری

۸- آزمون فریدمن: آزمون ناپارامتری فریدمن از جمله آزمون های آماری است که برای رتبه بندی و اولویت دهی به متغیرهای چند سطحی و یا چند مقوله ای یا مقیاس رتبه ای (ترتیبی) انجام می گیرد. در این پژوهش نیز به منظور اولویت بندی شاخص ها در موفقیت مدیریت شهری، از آزمون ناپارامتری فریدمن استفاده شده است.

معرفی اجمالی محدوده مورد مطالعه:

دزفول یکی از شهرهای استان خوزستان و مرکز شهرستان دزفول است. از دید جغرافیایی، در درازای جغرافیایی ۴۸ درجه و ۲۴ دقیقه خاوری و پهنای جغرافیایی ۳۲ درجه و ۲۲ دقیقه شمالی گسترده شده است و بلندای آن از روی دریا ۱۴۰ متر می باشد. این شهر که در ساحل رودخانه دز واقع شده، از لحاظ وسعت و جمعیت، دومین شهر بزرگ استان و بزرگ ترین شهر در شمال خوزستان محسوب می شود. این شهر در سال ۱۳۹۵ خورشیدی با جمعیتی بالغ بر ۲۶۷۰۹ نفر، ۳۶امین شهر پر جمعیت ایران و پر جمعیت تر از ۷ مرکز استان بوده است.

شکل ۲- نقشه شهرستان دزفول

شکل ۱- موقعیت شهر دزفول در استان خوزستان

جدول ۱- استخراج شاخص های مدیریت موفق

کد	شاخص منتخب
M1	اجتماعی زیستن
M2	لذت کنش اجتماعی
M3	علاقه به کار جمعی
M4	پذیرش جمع گرایی
M5	سودمندی مشارکت
M6	نظارت اجرایی
M7	کاهش هزینه های اجرایی
M8	شهروند مسئول
M9	مردم تصمیم ساز
M10	اجرای خواست عمومی
M11	گسترش دامنه مشارکت
M12	اجرای بهتر و سریع تر
M13	پذیرش آرای مردم
M14	برابری شهروند و مسئول
M15	قبول اثرگذاری مردم
M16	باور با اثر گذاری مردم
M17	میدان دادن به قدرت مردم

گام دوم- تعیین اوزان شاخص های مدیریت موفق

بعد از این که شاخص های به دست آمده را از مصاحبه و نظرات کارشناسان شهری تجمیع کردیم، دوباره پرسشنامه ها به کارشناسان و متخصصان شهری ارسال شد و از آنها خواسته شد تا میدان تاثیر گذاری مقیاس لیکرت ۵ کیفیتی را مشخص کنند. یافته های به دست آمده از پرسشنامه را وارد نرم افزار SPSS کرده و با استفاده از منوی Analyze در نرم افزار SPSS وضعیت هر کدام از شاخص ها بررسی شد. که در جدول ۲ استخراج یافته ها از نظرات کارشناسان و متخصصان شهری آورده شده است.

جدول ۲- تعیین اوزان پسران های مدیریت موفق

شاخص	آماره t	میانگین	انحراف معیار	سطح معنا داری	اختلاف میانگین	کرانه پایین	کرانه بالا
C1	۴/۳۷۱	۲/۵۵۰۰	۹۹	/۰۰۰	/۵۵۰۰۰	/۳۰۰۳	/۷۹۹۷
C2	۳/۶۷۱	۲/۴۵۰۰	۹۹	/۰۰۰	/۴۵۰۰۰	/۲۰۶۸	/۶۹۳۲
C3	۳/۰۹۷	۳/۳۷۰۰	۹۹	/۰۰۳	/۳۷۰۰۰	/۱۳۲۹	/۶۰۷۱
C4	۴/۱۳۰	۲/۵۲۰۰	۹۹	/۰۰۰	/۵۲۰۰۰	/۲۷۰۲	/۷۶۹۸
C5	۱/۹۴۱	۳/۲۲۰۰	۹۹	/۰۵۵	/۲۲۰۰۰	-/۰۰۴۹	/۴۴۴۹
C6	۱/۵۳۵	۳/۲۰۰۰	۹۹	/۱۲۸	/۲۰۰۰۰	-/۰۵۸۵	/۴۵۸۵
C7	۲/۱۹۲	۳/۲۵۰۰	۹۹	/۰۳۱	/۲۵۰۰۰	/۰۲۳۷	/۴۷۶۳
C8	۳/۴۶۰	۲/۳۹۰۰	۹۹	/۰۰۱	/۳۹۰۰۰	/۱۶۶۳	/۶۱۳۷
C9	/۶۵۱	۳/۰۸۰۰	۹۹	/۵۱۶	/۰۸۰۰۰	-/۱۶۳۷	/۳۲۳۷
C10	۳/۳۱۱	۲/۳۶۰۰	۹۹	/۰۰۱	/۳۶۰۰۰	/۱۴۴۳	/۵۷۵۷
C11	۲/۳۸۴	۲/۳۱۰۰	۹۹	/۰۱۹	/۳۱۰۰۰	/۰۵۲۰	/۵۶۸۰
C12	۲/۹۹۳	۳/۳۷۰۰	۹۹	/۰۰۳	/۳۷۰۰۰	/۱۲۴۷	/۶۱۵۳
C13	۴/۰۸۱	۲/۴۸۰۰	۹۹	/۰۰۰	/۴۸۰۰۰	/۲۴۶۶	/۷۱۳۴
C14	۴/۴۱۱	۲/۵۳۰۰	۹۹	/۰۰۰	/۵۳۰۰۰	/۲۹۱۶	/۷۶۸۴
C15	۴/۴۷۷	۲/۶۱۰۰	۹۹	/۰۰۰	/۶۱۰۰۰	/۳۳۹۶	/۸۸۰۴
C16	۳/۰۷۱	۲/۳۸۰۰	۹۹	/۰۰۳	/۳۸۰۰۰	/۱۳۴۵	/۶۲۵۵
C17	۳/۱۸۹	۳/۳۷۰۰	۹۹	/۰۰۲	/۳۷۰۰۰	/۱۳۹۷	/۶۰۰۳

در توضیح جدول باید گفت که مقدار میانگین مفروض ۳ از این طریق به دست آمده است که عدد ۳ در طیف های به کار رفته لیکرت ، حد میانه می باشد. در نتیجه میانگین بالاتر از ۳ ، نشان دهنده این است که شاخص ها در وضعیت مطلوب قرار دارند. و پایین تر از ۳، وضعیت عکس این موضوع را نشان می دهد.

گام چهارم- شاخص های کلیدی در مدیریت موفق

عامل ها به دلیل سنخیت ماهیت و مقدار بار عاملی شان در ۵ طبقه یا مقوله دسته بندی شده اند.

جدول ۳- شاخص های کلیدی در مدیریت موفق

عامل اول: تمایلات جمعی
اجتماعی زیستن
لذت کنش اجتماعی
علاقه به کار جمعی
عامل دوم: تاثیرگذاری و نظارت شهروندی
پذیرش جمع گرایی
سودمندی مشارکت
نظارت اجرایی
کاهش هزینه های اجرایی
عامل سوم: بازنمایی قدرت شهروندان
شهروند مسئول
مردم تصمیم ساز
عامل چهارم: بازسازی شهر
اجرای خواست عمومی
گسترش دامنه مشارکت
اجرای بهتر و سریع تر
عامل پنجم: دموکراسی
پذیرش آرای مردم
برابری شهروند و مسئول
عامل ششم: ساختار سیاسی حاکمیت
قبول اثرگذاری مردم
باور با اثر گذاری مردم
میدان دادن به قدرت مردم

گام پنجم-اولویت سنجی شاخص های کلیدی مدیریت موفق

داده های به دست آمده از پرسشنامه را وارد نرم افزار spss کرده و با استفاده از منوی Analyze با روش جمع کردن (compute) تعدا متغیرها را به شاخص های اصلی تبدیل کرده که نتایج به دست آمده در جدول ۱۰ آورده شده است.

جدول ۴- نتایج حاصل از آزمون فریدمن

میانگین رتبه	عوامل
۴/۷۵	ساختار سیاسی حاکمیت
۴/۲۰	بازسازی شهر
۳/۸۸	تاثیرگذاری و نظارت شهروندی
۲/۳۲	دموکراسی
۱/۴۰	بازنمایی قدرت شهروندان
۱/۲۰	تمایلات جمعی

مقایسه میانگین رتبه عوامل و مولفه های مشارکت شهروندان در موفقیت مدیریت شهری از دیدگاه پاسخگویان نشان از آن دارد که ساختار سیاسی حاکمیت (۴/۷۵)، بازسازی شهر (۴/۲۰) و تاثیر گذاری و نظارت شهروندی (۳/۸۸)، بیشترین اولویت را دارا هستند. و در مقابل کمترین میانگین نیز مربوط به دموکراسی نمودن (۲/۳۲)، بازنمایی قدرت شهروندان (۱/۴۰) و تمایلات جمعی (۱/۲۰) بوده است.

نتیجه گیری

مشارکت فعال مردم در فرآیندهای برنامه ریزی و تصمیم گیری مدیریت شهری، عنصر اساسی حکمرانی است که ریشه در دموکراسی دارد و بر اهمیت مشارکت شهروندان تأکید دارد. مشارکت شهروندان نقش مهمی در تقویت دولتی ایفا می کند که مشخصه آن افزایش شفافیت، پاسخگویی، فراگیری و پاسخگویی به نیازها و آرمان های مختلف شهروندان است. در شرایط کنونی، مشارکت گروه ها و افراد مختلف اجتماعی مزایای متعددی را به همراه دارد. این موارد شامل مشروعیت بخشیدن به تصمیمات، گسترش چشم اندازها، افزایش اثربخشی سیاست، ارتقای نوآوری، کاهش تعارضات، تقویت شفافیت، تقویت ظرفیت جامعه، و حفاظت از حقوق بشر است. براساس تحلیل پرسش نامه های مطرح شده در این پژوهش که به واسطه روش های آماری و مدل نظری پژوهش تحقق پیدا کرد به این نتیجه رسیدیم که ساختار سیاسی حاکمیت (۴/۷۵)، بازسازی شهر (۴/۲۰) و تاثیر گذاری و نظارت شهروندی (۳/۸۸)، بیشترین اولویت را دارا هستند. و در مقابل کمترین میانگین نیز مربوط به دموکراسی نمودن (۲/۳۲)، بازنمایی قدرت شهروندان (۱/۴۰) و تمایلات جمعی (۱/۲۰) بوده است. برای درک بهتر نتایج حاصل از این پژوهش، این مقاله را با سایر مقالات دیگر مقایسه می کنیم. کنستانتینسکو و همکاران (۲۰۱۹)، در مقاله ای تحت عنوان توسعه پایدار مناطق سبز شهری برای بهبود کیفیت زندگی برای افزایش مشارکت شهروندان، به این نتیجه رسیدند که با توجه به نیاز ضروری به توسعه پایدار شهری با افزایش مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم گیری، نتایج بهتری را ایجاد می کند و مردم را به شهروندان بهتری تبدیل می کند. زیاری و همکاران (۱۳۹۸)، بررسی نقش مشارکت شهروندان در افزایش موفقیت مدیریت شهری (مورد: کلانشهر شیراز). نتایج حاصل از مدل سازی معادله ساختاری که در راستای آزمون

فرضیات بوده است، نشان داد که در مدل پژوهش قوی ترین اثر مربوط به رابطه بین بازنمایی قدرت شهروندان با میزان موفقیت مدیریت شهری با ضریب (۰/۹۱) بوده است. بعد از آن اثر متغیر تاثیرگذاری و نظارت شهروندی با ضریب (۰/۷۹) در جایگاه دوم اثر گذاری قرار دارد. در نهایت به ترتیب متغیرهای تمایلات جمعی، دموکراسی، بازسازی شهر و ساختار سیاسی حاکمیت هر کدام با ضرایب مشخصی اثر مستقیم و معناداری بر میزان موفقیت مدیریت شهری در شهر شیراز داشته اند.

پیشنهادها و راه کارها

- توسعه امکانات فرهنگی و اجتماعی در شهر، جهت بالا بردن همکاری در بین شهروندان

- برگزاری برنامه های آموزشی برای شهروندان در خصوص امور شهری

- ترغیب و ارائه مشوق برای مشارکت شهروندان در بهبود مدیریت شهری

منابع

- اسدی، ایرج و بارکپور، ناصر (۱۳۹۷)، مدیریت و حکمروایی شهری. انتشارات دانشگاه هنر، چاپ دوم. ۲۷۲ صفحه.
- ایمانی جاجرمی، ح. الگوی ایده آل حکمرانی محلی در ایران، کمیسیون توسعه مسکن و زمین مجمع تشخیص مصلحت نظام است. (۱۳۸۹).
- . - برک پور، ناصر و اسدی، ایرج. (۱۳۹۰). حوزه های گذار به مدیریت یکپارچه شهری در ایران با تأکید بر وظایف، وظایف و اختیارات شورای شهر و شهرداری، فصلنامه اقتصاد و برنامه ریزی شهری، شماره ۳. ۲۰۲۱.
- پورکریمی، الهه، زیباکلام، صادق، نوروزی، نادر و ابتکار، معصومه (۱۳۹۷)، تدوین چارچوب مدیریت یکپارچه محیط شهری در کلانشهر تهران. فصلنامه علوم و فناوری محیط زیست، دوره ۲۱، شماره دهم، ۲۱۳-۱۹۹.
- حاجیلو، زهرا، ارغان، عباس، دریابری، سید جمال الدین و فرهودی، رحمت الله (۱۳۹۵)، تحلیل تطبیقی مدیریت شهری در کلانشهرهای تهران و لندن و توانمندسازی مدیران در راستای مدیریت یکپارچه شهری. فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، سال هفتم، شماره دوم، ۱۳۳-۱۵۱.
- خادم الحسینی، احمد و بهرامی، انوشیروان (۱۳۹۷)، ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در پایداری شهری (مطالعه موردی: شهر ایزد). فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال هشتم، شماره ۳۰، صص ۳۳-۴۸.

- رهنما، علی. (۱۳۹۰)، مشارکت شهروندان در گسترش خدمات مدیریت شهری. کنفرانس بین المللی مدیریت، حسابداری و توسعه اقتصادی. ۱-۱۸.
- زیاری، کرامت الله، بیک محمدی، حسن. و رضایی کوچی، محمود (۱۳۹۷). بررسی نقش مشارکت شهروندان در افزایش موفقیت مدیریت شهری (مورد: کلانشهر شیراز). فصلنامه برنامه ریزی و تحقیقات شهری، ۱۰(۳۸)، ۶۲-۵۱.
- رجب صلاحی، حسین، تقوایی، مسعود و ضرابی، اصغر (۱۳۹۷)، تحلیل شاخص های مؤثر بر اجرای مدیریت یکپارچه شهری (مطالعه موردی: کلانشهر تهران). مجله مدیریت شهری، دوره ۱۸، شماره ۵۴، ص ۲۶۱-۲۸۲.
- سامانی نژاد، محمد جواد، پاکار، مریم. و توکلی، مهناز. (۱۳۹۸)، تبیین نقش مشارکت شهروندان در پایداری محلات شهری (مطالعه موردی محلات کاشان). دهمین همایش ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست، ۱-۱۵.
- شیخی، حجت، الهیاری، گودرز. تحلیل نقش مشارکت مردم در بهسازی بافت های قدیمی شهری (مطالعه موردی محله جلیلی کرمانشاه). جغرافیا برنامه ریزی منطقه ای، ۱۳۹۹، ۹(۳۷)، ۵۳۱-۵۴۵.
- قالیباف، محمدباقر، حافظ نیا، محمدرضا و محمد پور، علی (۱۳۹۱)، نقش تقسیمات شهری در مدیریت یکپارچه شهری (مطالعه موردی: شهر تهران). جغرافیا (فصلنامه علمی-پژوهشی انجمن جغرافیای ایران) دوره جدید، سال یازدهم، شماره ۳۷، صص ۴۷-۷۰.
- کاوری زاده، علی. (۱۳۹۸)، بررسی نقش مشارکت شهروندان در مدیریت شهری و توسعه پایدار شهر اهواز. دهمین همایش ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست، ۱-۸.
- مرکز تحقیقات قوانین و مقررات ایران. مطالعات مقایسه ای مدیریت جامع شهری توران (۱۳۹۸).
- محمدی ده چشم، مصطفی و آزادپخت، مریم. (۱۳۹۶)، سنجش مولفه های مشارکت شهروندان در پایداری محیطی (مطالعه موردی: منطقه دوم شهر اهواز). فصلنامه انسان و محیط زیست، دوره ۱۶، شماره ۳۷، ۳-۵۲.
- Al Amin, M. Rashford, B. S. Bastin, C. T. and Aadland, D. M (2013). Agricultural Land-Use in a Changing Climate: Implications for Waterfowl Habitat in Prairie Canada, University of Wyoming.
- Araya, yikalo H, Cabral, Pedro. (2010). Analysis and Modeling of Urban Land Cover Change in Setúbal and Sesimbra, Publication, Remote Vol. 2, No. 6, pp.1549 -1563.

- Anthony.B(2023). "The Role of Community Engagement in Urban Innovation Towards the Co-Creation of Smart Sustainable Cities," *Journal of the Knowledge Economy*, vol. 3, pp. 1–33.
- Anthony Jnr, B. (2021). Exploring data driven initiatives for smart city development: Empirical evidence from techno-stakeholders' perspective. *Urban Research & Practice*, 15(4), 529–560.
- Brinkerhoff.D.W, and A. Wetterberg(2016). "Gauging the Effects of Social Accountability on Services, Governance, and Citizen Empowerment," *Public Adm Rev*, vol. 76, no. 2, pp. 274–286..
- Bailey.R,R(2019). "Goal Setting and Action Planning for Health Behavior Change," *Am J Lifestyle Med*, vol. 13, no. 6, pp. 615–618, Nov. 2019
- Constantinescu, M, Orindaru, A, Caescu, S, Pachitanu, A (2019), Sustainable development of urban green areas for quality of life improvement- argument for increased citizen participation.1-19.
- Collins.E(2018). "Community-based participatory research (CBPR): Towards equitable involvement of community in psychology research.," *American Psychologist*, vol. 73, no. 7, pp. 884–898.
- Carayannis, E. G., & Campbell, D. F. (2014). Developed democracies versus emerging autocracies: Arts, democracy, and innovation in quadruple helix innovation systems. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 3(1), 1–23.
- de Oliveira, À. D. (2016). The human smart cities manifesto: A global perspective. In *Human smart cities* (pp. 197–202). Springer.
- Fredericks, J., Tomitsch, M., & Haeusler, M. H. (2020). Redefining community engagement in smart cities: Design patterns for a smart engagement ecosystem. In *Citizen-Responsive Urban E-Planning: Recent Developments and Critical Perspectives* (pp. 13–53). IGI Global.
- Fredericks, J. (2020). From smart city to smart engagement: Exploring digital and physical interactions for playful city-making. In A. Nijholt (Ed.), *Making Smart Cities More Playable. Gaming Media and Social Effects*.
- Feiferytė- Skirienė, A., Draudvilienė, L., Stasiškienė, Ž., Sosunkevič, S., Pamakštys, K., Daniusevičiūtė-Brazaitė, L., & Gurauskienė, I. (2022). Co-creation hub is the first step for the successful creation of a unified urban ecosystem-Kaunas city example. *International journal of environmental research and public health*, 19(5), 2609.
- Gutiérrez, V., Amaxilatis, D., Mylonas, G., & Muñoz, L. (2017). Empowering citizens toward the co-creation of sustainable cities. *IEEE Internet of Things Journal*, 5(2), 668–676.
- Granier, B., & Kudo, H. (2016). How are citizens involved in smart cities? Analysing citizen participation in Japanese`Smart Communities. *Information Polity*, 21(1), 61–76.

- Huttunen, S., Ojanen, M., Ott, A., & Saarikoski, H. (2022). What about citizens? A literature review of citizen engagement in sustainability transitions research. *Energy Research & Social Science*, 91, 102714.
- Holzer.M(2022). "Public administration at a crossroad: Five enduring challenges," Chinese Public Administration Review, vol. 13, no. 3, pp. 125–136.
- Jnr, B. A., Petersen, S. A., Ahlers, D., & Krogstie, J. (2020). Big data driven multi-tier architecture for electric mobility as a service in smart cities: A design science approach. *International Journal of Energy Sector Management.*, 14(5), 1023–1047.
- Jones, J, Russo, A(2024).Exploring the role of public participation in delivering inclusive, quality, and resilient green infrastructure for climate adaptation in the UK.148.
- Karadimitriou, N., Magnani, G., Timmerman, R., Marshall, S., & Hudson-Smith, A. (2022). Designing an incubator of public spaces platform: Applying cybernetic principles to the co-creation of spaces. *Land Use Policy*, 119, 106187.
- Kloppers, J. (2016). Citizen engagement in Cape Town's transition towards a smart city. In *2016 IST-Africa Week Conference* (pp. 1–13).
- Leclercq, E. M., & Rijshouwer, E. A. (2022). Enabling citizens' right to the smart city through the co-creation of digital platforms. *Urban Transformations*, 4(1), 1–19.
- Lees, Nicholas (2010). Inequality as an Obstacle to World Political Community and Global Social Justice, Oxford University, Paper to be Presented at the SGIR 7th Annual Conference on International Relations, Sweden, September 9-11th 2010.
- Leino, H., & Puumala, E. (2021). What can co-creation do for the citizens? Applying co-creation for the promotion of participation in cities. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 39(4), 781–799.
- Laws and Regulation Research Center of Iran.Studies on compare –hensive urban Management of twhran(2019).
- Li, X, Zhang, F, Hui, E, Lang, W(2020). collaborative workshop and community participation: A new approach to urban regeneration in china cities.
- Mahajan, S., Luo, C. H., Wu, D. Y., & Chen, L. J. (2021). From do-it-yourself (DIY) to do-it-together (DIT): Reflections on designing a citizen-driven air quality monitoring framework in Taiwan. *Sustainable Cities and Society*, 66, 102628.
- Nunes, N., Björner, E., & Hilding-Hamann, K. E. (2021). Guidelines for citizen engagement and the co-creation of nature-based solutions: Living knowledge in the URBiNAT project. *Sustainability*, 13(23).
- Ortiz, C. (2022). Cultivating urban storytellers: A radical co-creation to enact cognitive justice for/in self-built neighbourhoods. *Urban Planning*, 7(3), 405–417.

- Rubalcaba, L., Strokosch, K., Hansen, A. V., Røhnebæk, M., & Liefoghe, C. (2022). Insights on value co-creation, living labs and innovation in the public sector. *Administrative Science Quarterly*, 67(4), 1153-1184.
- Ryan, M., Giesbers, E., Heffernan, R., Stock, A., Droy, S., Blanchet, T., Stec, S., Abat, A., Gurzawska, A and Warso, Z(2024). Developing normative criteria for meaningful citizen participation and deliberation in environmental policy, *Environment and Planning A*, 37(3), 194-831.
- Shamsuzzoho, A, Nieminen, J, Piya, S, Rultedge, K.(2021). Smart city for sustainable environment: A comparison of participatory strategies from Helsinki, Singapore and London. 1-13.
- Simonofski, A., Asensio, E. S., De Smedt, J., & Snoeck, M. (2017). Citizen participation in smart cities: Evaluation framework proposal. In *2017 IEEE 19th conference on business informatics (CBI)* (Vol. 1, pp. 227–236).
- Simonofski, A, Valle, T, Serral, E, Wautelet, Y.(2021). Investigating context factors in citizen participation strategies: A comparative analysis of Swedish and Belgian smart cities. *International Journal of Information Management*.1-10.
- Shen,T, Yao, X, Wen, F(2021).The urban regeneration engine model:An analytical framework and case study of the renewal of old communities land use policy.
- 1-Vandecasteele l(2019), *The Future of Cities, OPPORTUNITIES, CHALLENGES AND THE WAY FORWARD*, Publications Office of the European Union.
- Vedeld, T. (2022). The co-creation paradox: Small towns and the promise and limits of collaborative governance for low-carbon, sustainable futures. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 26(3), 45–70.
- 2-Wood, Curtis(2006), "Scope and Patterns of Metropolitan Governance in Urban America", *American Review of Public Administration*, Vol. 36, No.3, pp 337- 353.
- Verhoef.P.C(2021). "Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda," *J Bus Res*, vol. 122, pp. 889–901.
- Vácha, T., Příbyl, O., Lom, M., & Bacúrová, M. (2016). Involving citizens in smart city projects: Systems engineering meets participation. In *2016 Smart Cities Symposium Prague (SCSP)* (pp. 1–6).
- Willems, J., Van den Bergh, J., & Viaene, S. (2017). Smart city projects and citizen participation: The case of London. In *Public sector management in a globalized world* (pp. 249–266).
- 2-Wood, Curtis(2006), "Scope and Patterns of Metropolitan Governance in Urban America", *American Review of Public Administration*, Vol. 36, No.3, pp 337- 353.
- Zakhour.S(2020). The democratic legitimacy of public participation in planning: Contrasting optimistic, critical, and agnostic understandings," *Planning Theory*, vol. 19, no. 4, pp. 349–370.